

Opgave 1 Vervolging medewerkers Albert Heijn: schandalig of begrijpelijk?

tekst 1

Overval AH AH-dief krijgt half jaar cel

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 14 nov. - De man die bij een greep in de kassa van een Albert Heijn in Amsterdam-Oost 540 euro uit de kassa had gestolen en daarna door twee medewerkers van de supermarkt werd overmeesterd, is vanochtend veroordeeld tot een celstraf van zes maanden. Daarnaast moet hij nog zes maanden straf uitzitten wegens schending van zijn proeftijd voor een vorig misdrijf. De rechter achtte niet alleen de diefstal bewezen, maar ook dat hij de twee medewerkers die hem achtervolgden met een mes bedreigde.

De zaak veroorzaakte twee weken geleden grote onrust, omdat de eigenaar van deze Albert Heijn en twee medewerkers de dief sloegen nadat ze hem hadden overmeesterd. Ook zij worden vervolgd door justitie. Hun zaak komt voor in januari. (...) Relevant voor de strafzaak tegen de AH-medewerkers is dat de eigenaar van de Albert Heijn volgens getuigen H. enkele keren heeft geslagen nadat hij op de grond lag met zijn handen op de rug. De neus van H. is hierbij gebroken. De eigenaar van de Albert Heijn zegt dat hij sloeg uit frustratie over de beroving en de latere bedreiging.

bron: NRC Handelsblad van 14 november 2002

tekst 2

Prins Bernhard betaalt boete AH-medewerker

Door onze Amsterdamse redactie

Prins Bernhard heeft de boete betaald die een medewerker van Albert Heijn in Amsterdam vorige maand kreeg opgelegd. De rechter veroordeelde de medewerker tot een boete van 600 euro, waarvan 300 voorwaardelijk, omdat hij een dief een gebroken neus had geslagen. Volgens de rechtbank was dat niet nodig geweest, omdat de dader zich toen al had overgegeven. Een tweede medewerker van AH werd vrijgesproken.

bron: NRC Handelsblad van 1 maart 2003

tekst 3

Vervolging 'helden' scherp veroordeeld; justitie in de verdediging

Heeft het OM niets beters te doen?

Politici horen zich terughoudend op te stellen over zaken die onder de rechter zijn, maar velen hebben toch al een mening

Door onze redacteur Jos Verlaan

DEN HAAG, 30 okt. De meeste klanten en winkeliers in de Eerste Van Swindenstraat vinden de vervolging van de twee Albert Heijn-mannen wegens mishandeling van een gevluchte overvaller 'schandalig'. Natasha de Wilde (26), die in de straat bij uitzendbureau Adecco werkt: "Ik vind dat je in principe het recht niet in eigen hand moet

nemen. Maar je weet als winkelier dat die dief over een paar dagen op straat loopt, zo gaat het hier altijd." Ook een aantal politici kiest zonder meer partij voor de winkeliers. "Ze verdienen een koninklijke onderscheiding", vindt VVD-woordvoerder C. Cornielje. En de waarderende woorden van Prins Bernhard voor het duo,

onderstrepen volgens hem een dergelijk
gebaar. Dat er bij de aanhouding van de
overvaller, die daarvoor een caissière met
20 een mes had bedreigd, rake klappen zijn
gevallen, doet aan die waardering niets af.
Gisteren debatteerde de Tweede Kamer over
de gebeurtenissen van vorige week in Venlo,
waarbij een man overleed nadat hij twee
25 jongeren had aangesproken op de manier
waarop zij met een brommer rakelings langs
een oude vrouw scheurden. Terwijl hij werd
doodgeslagen, greep niemand in. Bij het
AH-filiaal in Amsterdam werd *wel*
30 ingegrepen, maar strafvervolging is het
gevolg. Wat mogen omstanders nu eigenlijk
wel en niet doen? vroegen Kamerleden zich
af. Waar ligt de grens tussen noodweer en
eigen rechter spelen?
35 Valt het uitdelen van een ‘gigantische
rotschop’ onder tolerabele noodweer, zoals
VVD-minister Remkes van Binnenlandse
Zaken die het afgelopen weekeinde aanbeval

bron: NRC Handelsblad van 30 oktober 2002

tekst 4

Morele paniek

Column Elsbeth Etty

(...)
De onafhankelijkheid van de rechterlijke
macht is bedoeld als waarborg tegen
politieke rechtspraak. We willen geen
situatie waarin de rechter zich niet naar de
5 wet, maar naar de volkswil, de media, de
regering, of leden van het Koninklijk Huis
heeft te richten. (...)
Samen met de rechterlijke onafhankelijkheid
belandde deze week de ministeriële
10 verantwoordelijkheid in de uitverkoop: mag
de prins ook eens wat zeggen? Omdat de
prins ‘met zijn hart’ sprak (Balkenende) en
verwoorde ‘wat velen van ons denken’
(Zalm), gold de ministeriële
15 verantwoordelijkheid niet. Het gezonde
volksgevoel gaat blijkbaar boven
staatsrechtelijke zorgvuldigheid. (...)

bron: NRC Handelsblad van 2 november 2002

voor de daders van het incident in Venlo?
40 “Soms kan lichamelijke interventie
noodzakelijk zijn”, zei Remkes in het debat.
“Eerst nadenken, dan doen”, was zijn
devies. “Maar vooral niet te lang nadenken.”
Zonder te weten wat er in de omgeving van
45 het Amsterdamse AH-filiaal precies gebeurd
is, wilde PvdA-woordvoerder P. van Heemst
staande het debat weten waarom politie en
justitie zoveel tijd aan vervolging van de
twee AH-medewerkers besteden, mensen die
50 ‘niet lijdzaam hebben toegekeken, maar in
actie zijn gekomen’. (...)
De VVD vindt dat minister Remkes de
duidelijkheid maar moet verschaffen.
“Mensen moeten concreet weten wat wel en
55 wat niet mag”, aldus Cornielje. De minister
moet in publiekscampagnes duidelijk maken
wat goed is en wat niet. Wat moet en mag.”
Minister Donner van Justitie waarschuwde
voor het veroordelen van omstanders die
60 *niet* ingrijpen, zoals in Venlo (...).

Intussen blijft overeind dat prins Bernhard
figureerde in een klassiek voorbeeld van
20 campagnejournalistiek van De Telegraaf, die
weer eens ouderwets uitpakte om het
volksgevoel te mobiliseren. (...)
“Intensieve media-aandacht gaat over in een
mediahype wanneer de media zelf het
25 voortouw nemen, invloed gaan uitoefenen
op het verloop van de gebeurtenissen en
daar weer uitgebreid over gaan berichten”,
zo omschrijft mediasocioloog P. Vasterman
het verschijnsel ‘nieuws maken door de
30 opwinding te verslaan’. Het gaat in de
berichtgeving dan niet meer om een
gebeurtenis als zodanig, maar om de sociale
constructie van die gebeurtenis.

tekst 5

‘Verbied overvallers toegang tot winkels’

Door een onzer redacteurs

Opgepakte overvallers van winkels moeten aansluitend aan hun celstraf een winkelcentrumverbod opgelegd krijgen. Winkeliers moeten de garantie krijgen dat
5 zij voor langere tijd verschoond blijven van fysiek contact met overvallers. Dat bepleit de voorzitter van het Midden- en Kleinbedrijf Amsterdam, F. Houterman, in zijn nieuwjaarsboodschap.
10 Een dergelijk winkelcentrumverbod moet voorkomen dat winkeliers herinnerd worden aan traumatische gebeurtenissen. Ook represailles aan hun adres of dat van het personeel moeten worden voorkomen.
15 Volgens Houterman zijn de afgelopen vijf

jaar 285.000 winkeliers met vormen van criminaliteit geconfronteerd geweest. Midden- en Kleinbedrijf Amsterdam wil dat elke overval meteen wordt afgestraft met
20 een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, ook als het om iemand gaat die voor de eerste keer betrap wordt.

“In het huidige systeem worden nog teveel gele kaarten uitgedeeld voordat iemand
25 daadwerkelijk rood krijgt”, aldus Houterman. “Het opleggen van voorwaardelijke gevangenisstraf werkt normvervagend en houdt bovendien draaideurcriminaliteit in stand.”

naar: NRC Handelsblad van 24 december 2002

Opgave 1 Vervolging medewerkers Albert Heijn: schandalig of begrijpelijk?

Zie tekst 1 en 2 uit het bronnenboekje.

De organisatie van de rechterlijke macht in Nederland kent verschillende soorten rechtbanken.

- 1p 1 Voor welke rechtbank stond zowel de AH-dief als de AH-medewerkers terecht? Licht je keuze toe van de door hen de gepleegde delicten.

De rechtbank heeft de AH-dief voor de tweede maal voor een zelfde delict een straf opgelegd. Strafoplegging beoogt een aantal doelen.

- 2p 2 Welke twee doelen zijn in het geval van de AH-dief met de eerdere strafoplegging kennelijk *niet* bereikt?

Zie voor de vragen 3 tot en met 7 tekst 3 uit het bronnenboekje.

Het besluit van het Openbaar Ministerie (OM) de twee winkelmedewerkers te vervolgen, wekte grote publieke verontwaardiging. Deels was deze verontwaardiging te begrijpen in het licht van het fatale gebeuren in Venlo, waar juist niemand van het publiek had ingegrepen (zie regels 23-28 in tekst 3). De kop van tekst 3 geeft uitdrukking aan het onbegrip over de keuze van het OM.

Het OM had in het geval van de AH-medewerkers kunnen afzien van vervolging op grond van het zogeheten opportuniteitsbeginsel.

Stel dat het OM de zaak van de AH-medewerkers om deze reden had geseponeerd.

- 4p 3 Wat wordt onder het *opportuniteitsbeginsel* verstaan?
Hoe had het OM het besluit tot seponeren kunnen motiveren?

De vraag wordt gesteld: “Waar ligt de grens tussen noodweer en eigen rechter spelen (regels 33-34 in tekst 3)?”

- 2p 4 Wat wordt er bedoeld met het begrip noodweer in het strafrecht?
1p 5 Geef een reden waarom burgers in het geval van een misdrijf niet voor eigen rechter mogen spelen.

De minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken hebben verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden bij de aanpak van criminaliteit. In tekst 3 worden zij ter verantwoording geroepen in de Tweede Kamer.

- 2p 6 Waar is de minister van Justitie en waar is minister van Binnenlandse Zaken voor verantwoordelijk bij de aanpak van criminaliteit?

De VVD bij monde van het Tweede-Kamerlid Cornielje vindt dat minister Remkes duidelijkheid moet verschaffen: “Mensen moeten concreet weten wat wel en wat niet mag.” (regels 54-55).

- 1p 7 Welke voor de liberalen kenmerkende opvatting over criminaliteitsbestrijding herken je in onderstaande citaten? Kies uit A, B of C.
- A De nadruk bij criminaliteitsbestrijding moet liggen op preventie en op het verbeteren van de maatschappelijke omstandigheden van mensen.
 - B Het handhaven van rechtsregels is van groot belang. Eén van de kerntaken van de overheid is toe te zien op de naleving van wetten met inbegrip van opsporing en bestraffing van overtreders.
 - C Het maatschappelijk middenveld is bij uitstek geschikt voor het bijbrengen van een deugdelijk waarden- en normenbesef.

Zie voor de vragen 8 tot en met 12 tekst 4 uit het bronnenboekje.

In *De Telegraaf* van 30 oktober 2002 liet Prins Bernhard weten, het ‘schandalig’ te vinden dat de twee Amsterdamse winkelmedewerkers wegens mishandeling werden vervolgd. Hij vindt het fantastisch wat deze mensen gedaan hebben.

Op deze uitspraak volgden negatieve en positieve reacties. VVD-woordvoerder Cornielje zei: “Prins Bernhard vertolkt wat miljoenen mensen ook denken.” PvdA-woordvoerder Rehwinkel kon zich goed voorstellen dat prins Bernhard zijn hart heeft gelucht. “Maar het was beter geweest als de prins het oordeel van de rechter had afgewacht.”

Eindexamen maatschappijleer havo 2004-II

havovwo.nl

Naar aanleiding van deze zaak vindt columniste Elsbeth Etty dat de rechterlijke onafhankelijkheid hier met voeten is getreden. Het is belangrijk dat de rechter zonder beïnvloeding van anderen tot een oordeel komt. Om tot een zuiver oordeel te komen, moet de rechter eerst een aantal vragen beantwoorden.

- 2p **8** Noem twee vragen die bepalend zijn voor het oordeel van de rechter over de strafbaarheid van het gedrag van de AH-medewerkers.

Etty zegt dat de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is bedoeld als waarborg tegen politieke rechtspraak. We willen geen situatie waarin de rechter zich richt naar “de volkswil, de media, de regering, of leden van het Koninklijk Huis” (regels 1-7 in tekst 4). Het begrip onafhankelijke rechter verwijst naar de Trias Politica.

- 1p **9** Wat houdt de Trias Politica in?
1p **10** Waarom is de onafhankelijkheid van de rechter in het belang van de burger?

In haar column bekritiseert Etty ook de rol van de media (regels 18-33). Het beeld dat veel mensen hebben van criminaliteit is generaliserend en stereotype te noemen. Deze beeldvorming is voor een deel te verklaren door de wijze waarop de massamedia over criminaliteit berichten.

- 2p **11** Geef twee voorbeelden hoe de berichtgeving van de massamedia bijdraagt aan het ontstaan van een generaliserend en stereotype beeld van criminaliteit bij het publiek.

“Samen met de rechterlijke onafhankelijkheid belandde deze week de ministeriële verantwoordelijkheid in de uitverkoop” (regels 8-10 in tekst 4).

- 2p **12** Wat wordt verstaan onder het begrip ‘ministeriële verantwoordelijkheid’ in deze situatie? En waarom wordt hieraan volgens de tekst geen recht gedaan?

In een hoofdcommentaar van 31 oktober 2002, stelt de hoofdredactie van het NRC Handelsblad dat het toch goed is dat het optreden van de winkelmedewerkers tegen de winkeldief aan de rechter wordt voorgelegd. Een uitspraak van de rechter geeft de toepassing van rechtsregels weer.

- 2p **13** Noem twee doelen van rechtsregels die worden gediend met een uitspraak van de rechter.

Zie voor de vragen 14 en 15 tekst 5 uit het bronnenboekje.

De heer Houterman, voorzitter van het Midden- en Kleinbedrijf Amsterdam, spreekt zich uit tegen het opleggen van *voorwaardelijke* gevangenisstraf, omdat het de draaideurcriminaliteit in stand zou houden. In plaats daarvan pleit hij voor het opleggen van een onvoorwaardelijke straf.

Er zijn verschillende theorieën voor de verklaring van criminaliteit te onderscheiden.

- 3p **14** Welke van de volgende theorieën ondersteunt de opvatting van Houterman? Licht je keuze toe.

- A Etiketteringstheorie
B Aangeleerd-gedrag-theorie
C Anomietheorie

- 3p **15** Welke twee immateriële gevolgen van winkeldiefstal herken je in tekst 5? Geef ook drie materiële gevolgen voor winkeliers.

- 2p **16** Geef drie preventieve maatregelen die winkeliers zelf tegen winkeldiefstal kunnen nemen.